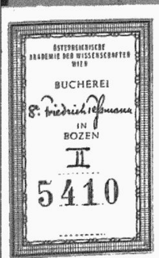


a Stōria bibia.

Del Reverèndissimō Vēscul

r. Friedrich Justus Knecht.

Data ōra per gherdëina dai prōvēs

Segnëur Ènghel profèssōr Dr. Dèmètz da Piazzōla
y
Segnëur Giuanni B. Pèrathōner da Pertëut.

—

Cun apprōbaziōn del Reverèndissimō Principè-Vēscul de Trënt
y
Cun lizënza del Reverèndissimō Autōr.

—

Preis: kartoniert K 1.50.



Persenōn 1913.

Druck der Verlagsanstalt Tyrolia, Brixen, Südtirol.
Druck und Verlag des deutschen Originals: B. Herder, Wien 1902.
Mit 21 kolorierten Bildern von Professor Gebhard Fugel, München.
Kommissionsverlag: Karl Riedmann, Lana bei Meran.

Pitla Štōria bibia.

Del Reverendissimó Vësenl

Dr. Friedrich Justus Knecht.

Data ora per gherdëina dai pröves

Segnëur Ènghel prŏfèssŏr Dr. Dèmètz da Plazzola

y

Segnëur Giuanni B. Pèrathoner da Pertëut.

—

Cun apprŏbaziŏn del Reverendissimó Principe-Vësenl de Trënt

y

Cun lizënza del Reverendissimó Autŏr.

—

Preis: kartoniert K 1.50.



Persenŏn 1913.

Druck der Verlagsanstalt Tyrolia, Brixen, Südtirol.

Druck und Verlag des deutschen Originals: B. Herder, Wien 1902.

Mit 21 kolorierten Bildern von Professor Gebhard Fugel, München.

Kommissionsverlag: Karl Riedmann, Lana bei Meran.



Appröbaziön del Reverèndissimö Pr. Vëscul de Trënt:

Imprimatur!

Tridenti, die 24. Nov. 1912.

† Coelestinus,
Episcopus.

Lizënza del Reverèndissimö Autör:

Gern erteile ich die Erlaubnis zur Übersetzung meiner Kleinen Biblischen Geschichte in die grödnerische Mundart, jedoch unter der Bedingung, daß Sie den von der Verlagshandlung im angeschlossenen Schreiben gestellten Anforderungen (Angabe des Auktors, Titels, Verlags; zwei Beleg-Exemplare. Herder, Freiburg i. Br., 14. Dezember 1912) nachkommen. Wenn Sie auch mir ein Beleg-Exemplar zukommen lassen, werden Sie mir eine Freude bereiten.

Mit bischöflichem Segen

Ihr ergebenster

Freiburg i. Br., 16. Dezember 1912.

† Friedr. J. Knecht, Weihbischof,
Thronassistent Sr. Heiligkeit.

Propriëtà reservèda.

Intrŏduziŏn.

Tra i lëures di pröveš, che ie en cura d'anes, ie l ensegnë dalla duttrina de segür zöcche de grañ empurtanza. La šcōla tōll te duttš i lueš lëur assè, tant de plu, ḡiacche l pröve à zënza mō da fè. Se en pröve uel avëi na bōna šcōla, adrŏvel truepp tëmp per se preparè. Cheš tëmp ie curt massimamënter te tèi lueš, ulà che en pröve à da ḡi te plu šcōles ŏ da teni duttrina te plu linguaggi, šche al dì da encuei te Gherdëina.

Per ḡiudè dùnquè en pue dō tan ai Reverèndi pröveš che ad autri, ch'ensëgna dalla duttrina, ŏnse nëus dŏi purvà a dè ōra la pitla bibia del Reverèndiššimò Vëšcul Dr. Friedrich Justus Knecht per Gherdëina.

A mëtter adùm ch'šta bibia ne fōvel nia sauri bölle per chël, ḡiacche ugnùn de Gherdëina šcriš autramënter. Per l plu sŏnse štai pra la šcrittura del calënder ladìn dat ōra da Segnëur prŏfèssŏr Dr. Arcangiul Lardschneider de Ciampàč. — Zënza s'ŏnse mō servì della sacra bibia del Reverèndiššimŏ Arcivëšcul de Firënza Antōniŏ Martini y encie de trueppa parōles, ch'ŏn messù abinè adùm per cheš fin.

Alla fin de ch'šta bibia ŏnse mettù en valgùna uštōries dates ōra da Segnëur pluvàn Fr. Anderlan da Urtišëi, per muštrè, cō che vën cuntèdes ela uštōries te Gherdëina.

Cun cheš pitl liber šperŏnse de vōšter en pue d'aiùt ai Reverèndi pröveš della val de Gherdëina y encie a dutta la pŏpulaziŏn della val.

De na cōsa sëula priŏnse per dutta la ladies, che nëus ŏn abù a mëtter adùm cheš liber — che šcusëise i defōttš y la mancanzes, che l arà.

Y še cheš pitl liber pōrta en pue d'ùtel, sibe dutt fatt en unëur de Die.

Trënt-Nals, ai 25 de dezëmber 1912.

Segnëur Ènghel prŏf. Dr. Dèmètz
y
Segnëur Giuanni Pèrathŏner.

Gebrauchte Zeichen.

Vokalismus.

a, ė, ë, ö, e, ŏ, ō, u. — Um die Aussprache zu erleichtern, folgen mehrere Beispiele:

a: l' ana, die Seele, vgl. Sache.
ė: l mėl, das Übel, vgl. Rest.
ë: l bën, das Wohl, vgl. franz. fin.
ö: böl, schön, vgl. schön.
e (stumm): Chẹ, daß, vgl. Wasser.
ŏ (geschlossen): l' ŏlla, der Hafen, vgl. voll.
ō (offen): la mōla, der Schleifstein, vgl. ital. porta, dial. deutsch Moar.

NB. Das stumme e bleibt unbezeichnet, da es am öftesten vorkommt.

Konsonantismus.

1. Es folgen die möglichen Verbindungen des „c“ und „g“ nach dem bekannten:

ca,	co,	cu,	ce,	ci;	che,	chi,	č
ga,	go,	gu,	ge,	gi;	ghe,	ghi	
			g̃e,	g̃i			

Durch Beispiele soll alles klar werden. Wie bei den allgemeinen Regeln bemerkt wurde (ad 3), haben wir durchwegs die italienische Aussprache beibehalten, die sich mit Ausnahme von g̃e und g̃i gut bewährt hat. Also:

ca (ka), cazzina, Mütze.
cŏ (ko), cŏnt, Rechnung.
cō (ko), cōrda, Strick.
cu (ku), cuz, Winkel.
cė (tsche), s'arriccė, sich ekeln.
cë „ cëina, Abendmahl.
cö (tschö), cöc, schief.
ce (tsche), cuces, Nüsse.
ci (tschi), cinc, fünf.
chė (ke) tucchė, treffen
chë „ chël, jener.
chö (kö), significhöa, es bedeutet.
che (ke), che, daß.
chi (ki), chi, wer.
č (tsch), am Ende eines Wortes, z. B. pueč (puetsch), wenige.

ga (ga), gabia, Käfig.
gŏ (go), gŏtta, Tropfen.
gō „ gōba, Höcker.
gu (gu), agguzzė, wetzen.
gė (dsche), gėnitŏri, Eltern.
gë „ gërba, Gerber.
gö (dschö) — —
ge (dsche) — —
gi (dschi), remagi, die drei Weisen.
ghė (ge), litighė, streiten.
ghë „ litighëde, streitet.
ghö (gö), ghötun, Häuserkomplex (Wolkenstein).
ghe (ge) gherlanda, Kranz.
ghi (gi), ghinia, Grimasse.

Ausnahmen bei „g̃e“ und „g̃i“. Bei der Aussprache bilde ein weiches „sch“. Also:

g̃ė (sche, weich), pusteg̃ė, brummen.
g̃ë „ g̃ënt, die Leute.
g̃ö (schö, weich), mug̃öl, lind.
g̃e (sche, weich), je rig̃e, ich lache.
g̃i (schi, weich), g̃i, gehen.

2. Die S-Laute und Sch-Laute: s, s̃, ž. Also:

s (scharf): passė, vorübergehen, vgl. Passen.
s (weich): sabla, Säbel, vgl. Säbl.
s̃ (gequetscht); s̃abla (schabla), Schulter.
ž (sumsend): ženė (dsenė), sumsen.

Allgemeine Regel für den Konsonantismus.

Nach den vorausgeschickten Beispielen läßt sich, g̃i und g̃e und die Sch-Laute ausgenommen, mit Leichtigkeit die italienische Aussprache gut durchführen.

S̄tōria del vödl tes̄tamënt.

°°°

1. La cröaziŏn del mŏnd.

Tel s̄cumenciamënt à Iddie cherià l ciel y la tiërra. Ma la tiërra fōva mō zënza fōrma y ueta, s̄cura y curida d'èga. Iddie à pō ditt: „Sibe fatt l linëus." Y en chël mumënt ie s̄tat fatt l linëus. Chës̄ fōva l prim dì.

L segŏndŏ dì à ditt Iddie: „Sibe fatt l firmamënt." Y t' en mumënt fōvel fatt. Al firmamënt i à pō chel böl Die mettù l inuem „ciel".

L tèrzŏ dì à ditt Iddie: „L'èga della tiërra dëssa s'abinè adùm te un luec y l dëssa cumparì tiërra sutta." Y ens̄i iel suzzedù. La tiërra sutta à Iddie numinà „tiërra" y all'èga, che s'ōva abinà adùm te un luec, i àl dat l inuem „mèr". Pō à ditt Iddie: „La tiërra fège crës̄er iërbes y plantes da frutts̄." Y ens̄i iela deventèda. T' en iëde à la tiërra s̄cumencià a vardië y l chers̄ōva iërbes y lëns y d'ùgni sōrt de plantes.

L quartŏ dì à ditt Iddie: „Sul firmamënt sibe żën fattes luns." Y ens̄i iela gita. Iddie à fatt l surëdl, la luna y la s̄tëilles, acciōcche les luminësse[1] giù sulla tiërra.

L quintŏ dì à pō ditt chel böl Die: „Sibe fatts̄ i pës̄ tell'èga y i uccìei tell'aria!" Y t'en iëde fōvel tell'èga d'ùgni sōrt de pës̄ y tell'aria d'ugni sōrt d'uccìei, de grands̄ y de pitli.

L sès̄tŏ dì à ditt Iddie: „L dëssa unì d'ùgni sōrt de tieres sulla tiërra!" Y t'en mumënt fōvel fatt. Da dedō à pō chel böl Die mō cherià l uōmŏ y à ditt: „Sëura i pës̄ tell'èga y i uccìei tell'aria y sëura dutts̄ i tieres sulla tiërra pōsses tu cumandè."

L sèttimŏ dì finalmënter à Iddie pausà y l à benedì chel dì y l à santificà.

[1] luminësse = lunësse.

2. La cröaziòn y l piccià di angiuli.

Iddie à encie cherià en gran numer de cröatures spirituèles, che en ne vëiša nia, pervìa che les n'à degùn cörp. A ch'sta cröatures i digiönse nëus angiuli. Dutts cants chiš angiuli föva tel prim, canche Iddie i à abùi cheriëi, biei, böni y cuntënts.

Ma de chiš angiuli n'iel trueppes deventèi supèrbes y i n'ullöva plu nia fè al sënn a Iddie. San Michiel y i bön angiuli à cumbattù cui rie angiuli supèrbes. Chiš rie angiuli l'à perdùda y ie unii battùi giù dal paravìs y ciaccèi tell'infiërn. Al mašer de i rie angiuli supèrbes tell'infiërn i digiönse nëus malàn.

Ai bön angiuli i à dat chel böl Die per prèmia l paravìš per fört, per dutta l'ètèrnità.

3. La cröaziòn dell'uömö. L paravìs terrèštrè.

Ai cherië l uömö à Iddie fatt öra de tiërra en cörp dell'uömö y i à sufflà ite a chëš en'ana immörtèla. Enšila iel deventà viv. Iddie i à pö mettù inuem Adàm, che uel di „uem de tiërra".

Chel böl Die öva emplantà per l uömö en gran verzön, l paravis terrèštrè. Te cheš böl verzön fövel la ite d'ùgni sört de ciöfes, de lëns y de plantes. Illö à Iddie mettù ite Adàm y i à ditt: „D'ùgni lën del verzön auses tu maië. Ma del lën ta möz l verzön n'auses tu nia maië; divèrche te màies de cheš lën, muesserès murì."

Adàm föva entlèuta mö l sëul uömö. Žën à lassà unì chel böl Die na gran suenn sëura Adàm y entàn che Adàm durmìva, i à chel böl Die tëut öra na rëppa y à fatt da inöra en'ëila. Canche Adàm s'à pö dešedà, i à chel böl Die menà da ušìm ch'št'ëila. Adàm öva na gran legrëzza y i à mettù inuem Diëva, che uel di „l'öma de dutts i vives".

Adàm y Diëva vivöva biei cuntënts tel paravìs terrèštrè. Ëi föva sants y innuzënts y ne savöva nia del mèl.

„Lauda l Segnëur, mi aña, y nö te dešmincë de dutts si benefizi." Ps. 102, 2.

4. Adàm y Diëva tumèi tel piccià.

1. Plën d'envidia cialöva l malàn alla fertuna d'Adàm y Diëva. Per i trè al piccià y al mèl s'àl ël servi della böca. La böca à ditt

a Diëva: „Ciuldi v'à pa Iddie cumandà de ne maië de dutts i lëns dei verzŏn?"

Diëva à respendù: „Nëus maiŏn di lëns del verzŏn, ma del lën ta möz à chel böl Die cumandà de nŏ maië, acciōche ne messŏnse fōs muri."

La böca à pō ditt: „De segùr nŏ ne messëis muri, se en maiëis. Anzi vŏ giaurirëis i uedli y sarëis sche Iddie."

Diëva i cialōva žën al frutt y cunsiderōva che l fōssa böl y bŏn. La n'à tëut giù y n'à maià. Pō i n'à la dat encie a si uem Adàm y ël n'à ënche maià.

2. Žën ài giauri i uedli y à cunesù, che i ie d'esnùds. Y giacche ëi se daudōva un dall'auter, ài tèut ca plōces de lën da fighes y s'à fatt gurmèi da inōra.

Canche i à pō audì la us de Die, s'ài aschendù sōtta i lèns del verzŏn ite.

Chel böl Die à pō cherdà: „Adàm, Adàm ulà ies?" Adàm à respendù: „Sŏn bën tlŏ, ma me tēme y ne m'enfide nia a me lassè udëi, pervia che sŏn d'esnùd. Davia de chël sŏnse git a m'ascuender."

Iddie à pō ditt: „Chi t'à pa ditt, che tu ies d'esnùd? Jel vëira ŏ nŏ, essa tu forsi maià del lën prŏibì?"

Adàm à respendù: „L'ëila, che tu m'ès dat, Diëva, me n'à dat y je n'è maià."

Pō à ditt Iddie a Diëva: „Ciuldì èssa tu fatt chës?" Diëva à respendù: „La böca m'à engiannà y je n'è maià."

5. Iddie castiga l piccià y empermëtt l Salvatŏr.

Chel böl Die à pō ditt alla böca: „Giacche tu ès fatt chës, ies tu maladida tra dutts i tieres della tièrra. Nemezizia uei mëtter danter tè y l'ëila. L'ëila te sfrangerà l cë."

All'ëila à ditt Iddie: „Tu messerès en stè ōra de grandes cun ti mulŏns y messerès stè al cumandŏ de ti uem."

Y a Adàm à ditt chel böl Die: „La tiërra sarà maladida per ti gausa. Spines, giardŏns y spinacces dëssla te purtè! Tu messerès maië ti pan cul suè, enchìna che tu girès inō alla tiërra, de chëlla che tu ies sta tëut; pervia che tu ies stuep y stuep deventrès inō."

Žën à pō fatt Iddie a Adàm y Diëva guants de pöves y i à trai sëura. Ensi furnii i àl ciaccèi dui dŏi ōra del paravis terrèstre y à mettù su angiuli cun spèdes de fuec, acciōcche i ne pōsse plu gì ite.

6. Caìn mazza Abèle y vën caštigà da Iddie.

1. Adàm y Diëva ōva giattà dŏi fiŏns. L prim ōva inuem Caìn, l'auter Abèle. Caìn fōva paur y Abèle pašter. Abèle fōva bŏn y valënt, ma Caìn štlōt y rie.

En iëde ōva dui dŏi fatt en sacrifiziŏ a chel bōl Die. Caìn ōva dunffrì frutts della tiërra, Abèle i plu biei aniei de si paštrëč. Cun plašëi cialōva chel bōl Die sun Abèle y sun si sacrifiziŏ, ma sun Caìn y sun si sacrifiziŏ ne cialōvel nia. Per chëš se n'ōva Caìn tan la envidia y fōva tan desenà, che si mus tumōva ite.

2. Chel bōl Die à ditt a Caìn: „Ciuldi iessa desenà y ciuldì ie pa ti mus tumà ite? Še tu fèges del bën, giaprès ti prèmia; ma še te fèges del mèl, sarà prëš l castic dan ti pōrtà! Vënč la paššiŏn de fè piccià y fè štè sŏtt a tè ti rie idèa!“

Ma Caìn ne šcutōva nia su a chel bōl Die. En di àl ditt a si fra: „Vie, giŏn ōra de briëda sulla campagna!“ Canche i fōva lōra, ie Caìn sautà ite a si fra Abèle y l à mazzà.

3. Pō à ditt chel bōl Die a Caìn: „Ulà ie pa ti fra Abèle?“ Y Caìn à rešpendù: „Je ne sè nia, je. Sŏnsa je fōš l pašter de mi fra?“

Iddie à ditt a Caìn: „Cie ès mèi fatt? L sanc de ti fra chërda vendëtta dalla tiërra enfina su da mè al ciel. Davia de chël sarèš maladì sulla tiërra! Y še tu lëures encie la campagnes, ne te purteràlles degùn frutts. Tu pō girès mucciadiv encantëur sun cheš mŏnd!“

Caìn finalmënter se n'ie gi demōz da chel bōl Die y zënza giappè pèš fōvel mucciadiv da dutts.

„Iddie paierà ugnùn segŏndŏ si ōpres.“ Rom. 2, 6.

7. Nŏè frabìca l'arca.

Adàm y Diëva ōva mō giattà truepp mutŏns y mutàns. Fŏr plu y plu grand univa l numer della gënt. Ma encie la malizia della gënt univa fŏr mašra. Per chëš à pŏ ditt chel bōl Die: „Je vue dešdruger l'uōmŏ dalla tiërra.“

Ma danter la gënt zënza Die vivōvel encie en uem devōt y giušt. Chëš ōva inuem Nŏè. A chëš à ditt chel bōl Die: „Fabrichōa n'arca de lën y štràicheila giù de dite y de dòra cun rèša. Su aut fèi na funōštra all'arca y da na pèrt na pōrta. Ciëla, je ue laššè unì la gran èghes, l deluviŏ sulla tiërra. Dutt chël che ie sulla tiërra, dëssa gi

en malŏra. Ma tu cui tiei dĕsses ĝi tell'arca. Tue ĕnche ite cun tè d'ugni sŏrt de tieres en pèr y encie da maiĕ per tè y per i tieres."

Nŏè à fatt dutt cant, chĕl che Iddie i à cumandà. Plu anni alla lŏngia àl laurà a fè l'arca y à encie perdicà penetĕnza. Ma la ĝĕnt n'abbadŏva y ne ŝcutŏva nia su. La maiŏva entànt y buŏva y faĝiŏva nŏzza.

„Se i picciadĕures te binca, nŏ i ĝì dŏ ad ĕi!" Prŏv. 1, 10.

8. L deluviŏ.

Chel bŏl Die à pŏ ditt a Nŏè: „Va tell'arca! Je laŝŝrè pluvĕi caranta dis y caranta nuetes alla lŏngia. Dutt chĕl che viv, dĕssa unì deŝdrù dalla tiĕrra."

Nŏè ie ĝit tell'arca; lun ĕl iel pŏ ĝit ite si fĕnna, si trĕi fiŏns y la fennàns de si fiòns y ĕnche i tieres, cŏ che chel bŏl Die ŏva cumandà. Iddie à pŏ de dŏra sarrà prŏ l'arca.

Žĕn àl ŝcumencià dlŏnc a rumpì ca la funtànes da insŏm la tiĕrra ŏra y l à pluĕt caranta dis y caranta nuetes alla lŏngia. L'èghes cherŝŏva fŏr plu y plu y auzŏva l'arca tell'aier sĕura la tiĕrra. Sĕura i mŏnts plu auts s'ŏva auzà la gran èghes mŏ de chindes cubiti.[1] Ma l'arca nudŏva sĕura l'èga via.

Dutt chĕl che reŝpirŏva y vivŏva sulla tiĕrra, ie unì deŝdrù dall'uŏmŏ enchina alla bŏŝtia, dall'uccŏll tell'aria enchina all'iĕrm sulla tiĕrra. Mènadrĕ Nŏe ie reŝtà y dutt chĕl che fŏva pr'ad ĕl tell'arca.

„Beatŏ l'uŏmŏ, che tĕm l Segnĕur." Ps. 111, 1.

9. Nŏè vĕn ŏra dell'arca y fèŝ en sacrifiziŏ.

La gran èghes ŏva durà sulla tiĕrra cĕnt y cincanta dis. Chel bŏl Die à pŏ laŝŝà sufflè en vĕnt bŏn ciaut sĕura la tiĕrra. A puec a puec à ŝcumencià l'èghes a zessè y l'arca ie data sĕura su na mŏnt.

Canche la tiĕrra fŏva suiĕda su de fin, à ditt chel bŏl Die a Nŏè: „Vàtene ŏra dell'arca cun ti ĝĕnt y cun dutts i tieres."

Nŏè ie unì ŏra y cun ĕl dutta si ĝĕnt y dutts i tieres. Per ringraziĕ de dutt cant à Nŏè fatt en autère de sass y sun chĕs àl fatt en sacrifiziŏ a Iddie. Chel bŏl Die ŏva de chĕs en gran plaĝĕi. L à laŝŝà cumparì al ciel l'èga burvanda y à ditt: „Mèi ne dĕssel plu unì l deluviŏ, la gran èghes a revinè dutta la tiĕrra."

[1] 15 cubiti = 12 mètri.

10. Iddie tlama Abramŏ.

I dešendënts de Nŏè s' aumentōva fŏr plu y plu. Ma encie i piccëi se multiplicōva, drë šche dan l deluviŏ. I uōmini ne cunešōva nia plu chel bŏl Die. Ëi adurōva la crŏatures empŏ del Crŏatŏr, anzi encie imagines de lën, de sass y de mitèll.

Da chëi tëmpes vivōvel a Ur della Caldèa en uem devŏt y giušt, che ōva inuem Abramŏ. A chëš à pŏ ditt Iddie: „Vàtene demŏz da ti patria, da ti parentŏlla y va tel luec, che je te muštrerè. Je te ne fè père de na gran naziŏn y te benedì.

Abramŏ à cherdù a chel bŏl Die y ie git tel luec de Canaan. Illŏ i ie cumparì chel bŏl Die y i à ditt: „Ciëla, ch' šta tiërra, cheš luec tlŏ sŏns per i dè a ti dešendënts.“ La tiërra de Canaan se tlamōva da entlëuta encà la tiërra „prŏmŏšša“ o la tiërra „empermettuda“, pervia che Iddie ōva empermettù ch' šta tiërra a Abramŏ y a si dešendënts.

Plu tèrd ie chel bŏl Die ino en iëde cumparì a Abramŏ y i à ditt: „Tra mè y tè fëgi mi pattŏ[1]: Je sarŏn cun tè y cun ti dešendënts. Ma vŏ messëise servì a mi, che sŏn vŏš Die! Y per sëgni de cheš pattŏ dëssa ùgni pitl mut, canche l ie ottudì vödl, giappè la circuncisiŏn.“

Abramŏ ōva bëlle entlënta 99 anni y ne n' ōva nianca un fi nŏ. Pō à ditt chel bŏl Die a Abramŏ: „Canche sarà l' ann ca, avrà Sara, ti fënna, en fi.“

11. Abramŏ uel sacrifichè si fi Isàc.

1. Canche Abramŏ fōva 100 anni vödl, àl giattà en fi. L i à mettù inuem Isàc y i à dat ottudì dō la circuncisiŏn.

Canche cheš mut ie deventà mašer, à Iddie mettù Abramŏ a prŏva. De nuett i àl ditt: „Abramŏ, tue ti fi sëul, che tu ës gën, ti mut Isàc, y va limpèa sul mŏnt de Mŏria y illŏ brugel per sacrifiziŏ.“

Da dumàn a benëura ie levà Abramŏ y à šfendù la lëgna per fè cheš sacrifiziŏ. La lëgna pŏ i àl mettù a si fi Isàc sulla šables. Ël enštëss purtōva en' ŏlla cul fuec y l curtŏll te la man.

Sun štrèda digiōva pŏ Isàc: „Mi père!“ — Abramŏ à rešpendù:

[1] Pattŏ = cuntràtt.

Pō à res̄pendù si frèdes̄: „Uessa tu fōrs̄i deventè nōs̄ rę?“ Y žën l envidiōvi mō plu y ì purtōva mō en mas̄er ōdiŏ.

13. Us̄öpp vën vendù da sì frèdes̄.

I frèdes̄ d'Us̄öpp ōva menà en iëde i pas̄trëces a Sichèm, s̄aldi dalŏnč dalla cësa de si père. L père à pō ditt a Us̄öpp: „Va y cicla, cō che la i va a ti frèdes̄ y a si pas̄trëces!“ — Us̄öpp fès̄ böl a sënn y va.

Canche sì frèdes̄ l à udù uniàn da lŏnč caprō, dig̃iōvi un al-l'auter: „Cicla, chël che se semieia vën ël! Mazzŏnsel y dig̃iŏn al père: en tier salvère l à zarà y se l à maggià su.“

Canche Us̄öpp ie ruvà pra si frèdes̄, ì à chis̄ debōta tratt ōra l guànt de plu culëures y à s̄ermà Us̄öpp te na zis̄tèrna.[1] Pō s'à i frèdes̄ sentà g̃iù a maič. Entàn che i maiōva, vëis̄i uniàn marcadënts̄ fules̄tieres a dallèrc, che g̃iva tell'Egittŏ. Chis̄ ōva camèi prad či che purtōva d'ugni sōrt de rōba.

Žën dis̄ Giuda a si frèdes̄: „Cie nes g̃iōvel pa, se mazzŏn nōs̄ fra? Mieč fŏssel l vënder, acciōcche n'ŏns cŏlpa de si sanc; l ie empō nōs̄ fra.“

I frèdes̄ i à dà reg̃iŏn a Giuda y à tratt ōra Us̄öpp ōra della zis̄tèrna y l à vendù per vint munčides d'argënt. I uemes fules̄tieres s'à tëut Us̄öpp cun či y l à menà tell'Egittŏ.

Giacŏbè ne savōva nia, ulà che fōva ruà Us̄öpp. Ël s̄vaiōva: „Na bös̄tia salvèra à zarà mi pitl Us̄öpp y se l à maggià su!“ Y Giacŏbè bradlōva dō si mut žën zënza las̄s̄è dō.

14. Us̄öpp tella cësa de Pùtifar.

I marcadënts̄ à menà Us̄öpp tell'Egittŏ y l à vendù a en gran segnëur, che ōva inuem Pùtifar. Chel böl Die fōva cun Us̄öpp y las̄s̄ōva prō che dutt chël, che l fag̃iōva, i g̃isse bën fatt. Encie l segnëur, si patrŏn i ullōva bŏn a Us̄öpp y l mettōva a cialè su sëura dutta la cësa.

Ma Pùtifar ōva per fënna na drë rie čila, che ullōva trè Us̄öpp al piccià. Ma Us̄öpp n'à ullù en savči nia y à ditt: „Cō dëssi pa je

[1] zis̄tèrna = zitl.

pudëi fè tan en gran mèl y cumëtter piccià cŏntra mi Die!“ Us̄öpp ie s̄tat fërm te si minŏnga y ne n'à ullù en savëi.

En dì pöa ch's̄ta rie ëila Us̄öpp per l mantöll y uel l tenì. Us̄öpp i las̄s̄a l mantöll tla mans y se n'ië muccià. De chës̄ s'à ch's̄t'ëila drëtt desenà. La ie ḡita y i à mus̄trà l mantöll a si uem y à ditt: „Us̄öpp ie unì ite da mè y à ullù me trè al piccià. Te chëlla èi je s̄vaià. Pō àl las̄s̄à l mantöll y se n'ie muccià.“

Pùtifar à cherdù alla parōles de si fënna. Ël s'à desenà da sënn y à fà mëtter Us̄öpp te perḡiŏn.

„L timŏr de Die ie l s̄cumenciamënt della sapienza.“ Sir. 1, 16.

15. Us̄öpp te perḡiŏn.

Encie te perḡiŏn fōva chel böl Die cun Us̄öpp y à fatt, che, chël che cialōva su della perḡiŏns, l ōva gën. Chës̄ à mettù Us̄öpp a cialè su de dutts̄ i autri, che fòva sarrèi ite. La ie pō suzzedùda en iëde, che dŏi gran fants̄ del rë Faraŏnè ie unii mettui tella medöma perḡiŏn, ullà che fōva Us̄öpp. Un de chis̄ dŏi ḡettōva zënza fŏr su l vin al rë y l' auter faḡiōva l pan per l rë.

En dì vëis̄a Us̄öpp, che dui dŏi fōva drëtt des̄cŏnselèi. Ël i damanda: „Ciuldì sëissa ens̄i des̄cŏnselèi?“ Chis̄ à pō res̄pendù: „En sëira s' ŏnse semià zöcche y l n'ie degùni tlŏ, che sèbe da nes s̄pieghè, cie che chës̄ significhōa.“ Us̄öpp à ditt: „Ne n'àudel pa fŏrs̄i a Iddie l s̄pieghè l suenn? Cuntëme ma, cie che v' ëis semià!“

L prim à s̄cumencià a cuntè si suenn chël che ḡettōva su l vin al rë. Us̄öpp i à res̄pendù: „Dō trëi dis te metterà inō l rë tel medömo pōs̄t a ti ḡettè su l vin. Pō recŏrdete de mè y prōa l rë, che l me delibre da ch's̄ta perḡiŏn, pervia che je sŏn s̄ta mettù ite innŏzëntamënter.“

Žën à encie pō cuntà, chël che faḡiōva l pan al rë, cie che l s'à semià. Us̄öpp à res̄pendù: „Dō trëi dis te las̄s̄rà l rë batter via l cë y te farà appicchè.“

Dō trëi dis fōvel pō l dì della nas̄ita del rë. Illŏ s'ōva l rë recurdà de si gran fants̄, che fōva te perḡiŏn. Un ie inō unì mettù te si medömŏ pōs̄t a ḡettè su l vin al rë y l' auter à l rë fa menè alla fŏrcia. Chël che pudōva inō ḡettè su l vin al rë, se la gudōva de si fertuna, ma de Us̄öpp ne se recurdōvel plu nia.

16. Usöpp vën inō auzà.

1. Dō dŏi anni s' à encie l rē semià zöcche. L i univa dant de vōšter dlŏngia l ruf Nil. Sött vacces bölla grasses univa ōra dell'èga y ḡiva a paštura sun ëur de ruf. Dō univa pō sött burta vacces mègres y maggiōva su la bölla vacces grasses. Te chëlla s' à l rē dešedà. L s' à pō inō endurmenzà y s' à semià zöcche d' auter. L cheršōva sun un štran sött špies, bölla plëines de graniei. Pō univel sött špies vuetes y sëcces dōcà y maggiōva la sött špies plëines de graniei. Te chëlla s' à Faraŏn inō dešedà. Da dumàn àl fatt cherdè dutlš i magi[1] dell' Ègittŏ y i à cuntà, cie che l s' ōva semià. Ma l n' en fōva degùn danter ite, che savōva da i špighè, cie che significhōa chël che l s' o̱va semià.

Żën per mō s' a, chël che ḡetto̱va ite l vin al rē, recurdà d'Usöpp y à ditt: „Te perḡiŏn iel en ḡëun, che o̱va sapù entlëuta, canche je y chël che ve faḡio̱va l pan fan te perḡiŏn, da nes špieghè drëtt bën, cie che s' an semià.“ L rē pō à fatt ḡì a do̱ Usöpp y i à cuntà la dŏi co̱ses, che l s'o̱va semià.

Y Usöpp à rešpendù: „La sött vacces grasses y la sött špies plëines de graniei significhōa sött anni d' abbundanza. La sött vacces mègres y la sött špies sëcces all'incŏntra significhōa sött anni de ciareštia. Illŏ uniràl na gran fam. Davia de chël ciële l rē de se giappè en uem sapient. Cheš uem dëssa cumandè, che chël che rōšta sëur'o̱ra della racco̱lta ti sött anni d' abbundanza, vënie ḡettà tell' èrces per i sött anni dalla fam.

2. Cheš cunsëi i plaḡio̱va drëtt šaldi a Faraŏn. Ël à ditt a Usöpp: „Pudëssi pa je bën giattè en uem, che sibe plu acco̱rt che tu? Ciëla, je te mëtte tè su a cumandè sëura dutt l'Égittŏ y a ti cumandŏ dëssa fè al sënn dutt l po̱pul.“

Po̱ à Faraŏn tëut la varëtta o̱ra de si man y l' à tucciëda tel dëit a Usöpp y entëur l co̱ll i àl taccà na ciadinölla d'o̱r. Po̱ àl cumandà de menè Usöpp encantëur en calèss y che i švèie o̱ra. „Snudlëve ḡiù dant a Usöpp, pervia che ël ie mettù su a cumandè sëura dutt l'Ègittŏ!“

„Chërdeme tel dì della tribulaziŏn, je ue te delibrè.“
Ps. 49, 15.

---

[1] magi = sapientš.

17. I frèdes̄ d' Us̄öpp va tell' Egittò.

1. I sött anni d' abbundanza ie unii, s̄che Us̄öpp ōva ditt dan ōra. Us̄öpp à pō cumandà, che i mëtte te ùgni pais̄ t' èrcia, cie che fōva sëur' ōra. Dlŏnc ōvi abinà en grumŏn de blava. Ma l ie encie unii i sött anni de ciares̄tia y dlŏnc ōra fōvel anni dalla fam. Žën à Us̄öpp giauri l' èrcies dalla blava y à prŏvedù dutt l' Ègittŏ cun pan.

Encie ti lues̄ de Canaan iel rŏtt' ōra la fam. Davia de chël à ditt Giacŏbè a sì fiŏns: „Gide giù tell' Ègittŏ y cumprëde chël che ŏn de bus̄ën, acciōcche ne muriŏnse da fam!" I dies̄ frèdes̄ d' Us̄öpp ie pō gits̄ giù. Bèniamin, l plu gëun, s' à teni si pères a cësa. L se temōva, che l pudëssa suzzöder vèl de mèl a ches̄ pitl mut sun viač.

2. I frèdes̄ à abù fertuna sun viač y ie ruvèi tell' Ègittŏ. I ie unii menèi dant a Us̄öpp; illŏ s' ài enchinà dan ël enchina via per tiërra; ëi n' à nia cunes̄ù si fra. Ma Us̄öpp i à debōta cunes̄ùi y s' à recurdà de chël, che l s' ōva semià. Per i mëtter a prōva i àl rus̄nà cun parōles dures y à ditt: „Vō sëise s̄piŏns y ullëise s̄piŏnè ōra l pais̄!"

Ëi à res̄pendù: „Nō, Segnëur! Nëus vivŏn cun pès̄ y ne sŏn unii per fè vèl de mèl. De dutts̄ sŏnse dŏdes̄ frèdes̄. L plu gëun ie a cësa pral père y un n' ie nia plu.

Us̄öpp à res̄pendù: „Bas̄ta! Sŏn entendùi! Vŏ sëise s̄piŏns!" Pō àl cumandà d' i menè te pergiŏn.

L tèrzŏ dì à Us̄öpp lass̄ä menè si frèdes̄ ōra de pergiŏn y à ditt ad ëi: „Ue pa udëi, s̄e ëise ditt l' ëurità. Un de vŏ dëssa res̄tè tlŏ te pergiŏn. Vŏ autri gide a cësa culla blava. Pō unide inō y fagëde encie uni pèa vōs̄ fra plu gëun."

Žën se rus̄nōva i frèdes̄ entrà ëi: „Nëus s' ŏn merità de pati, chël che messŏn s̄tè ōra; pervia che ŏn fatt piccià cōntra nōs̄ fra. Udàn. cie che l pativa te si cuer, canche ël nes priōva y nëus n' i ŏn nia s̄cuttà su. Per chës̄ta gaus̄a vëniel ch' s̄ta tribuloziōn sëura nëus."

I frèdes̄ minōva, che Us̄öpp n' i entendësse nia. Ma ël entendōva dutt cant; žën se tras̄ōvel en pue da na pèrt via y bradlōva. Pō àl lassà lië Simeŏn, entàn che i frèdes̄ udōva. Us̄öpp à pō cumandà a si fants̄ d' empleni i sač di autri frèdes̄ cun blava y de mëtter ite a s̄cundōn i s̄ōldi a ugnùn te si sac. Ens̄ila ai fatt. I frèdes̄ a samà la blava sun si mus̄ats̄ y se n' ie piëi via vérsŏ cësa.

3. Ruèi inō a cësa à i frèdes̄ cuntà dutt cant a si père. Canche i à pō gettà ōra la blava ōra d'i sač, à ugnun giattà si grōs̄s̄ sëura via. Žën s'ài s̄perdù dutts̄ cants̄. Giacŏbè à pō ditt: „Vŏ me fagëise mō uni da dutts mi mutŏns. Us̄öpp n'ie plu nia, Simeŏn ie te pergiŏn y mō chel Bèniamin ullëise tō y gì. Je ne l las̄s̄e pa unì pèa tell'Ègitto, je. La i pudëssa gì mèl y na tèla me mettëssa dalla gran mueia sŏttiërra."

„Chi che chel böl Die à gën, chël cas̄tighel." Hebr. 12, 6.

18. I frèdes̄ va segŏndŏ iëde tell'Ègittŏ.

1. La blava d'Ègittŏ fōva maiëda su dutta canta y mō fŏr durōva la fam. Davia de chël à ditt Giacŏbè a si mutŏns: „Mè gide inō a cumprè ite blava!"

Giuda à pō res̄pendù: „Chel uem à ditt: Zënza vōs̄ fra plu gëun ne dausëise plu m'uni dant ai uedli! Las̄s̄a per chël unì l mut cu nëus, acciocche ne messŏnse muri. Je ue s̄tè bŏn per ël."

Finalmënter à ditt si père: „S̄e l muessa prōpi vöster, fagëde möfun, cō che ullëis. Tullëde pèa vèl dŏni per chel uem y mŏ entàn de s̄ōldi che l prim iëde; pō tullëde mō chëi s̄öldi pèa, che ëise giappà t'i sač sëura la blava via. Chel böl Die ōnnipŏtèntè dëssa fè, che chel uem ve tōlle su bën, che l las̄s̄e unì cun vŏ vōs̄ fra, che ie te pergiŏn y ënche mi pitl Bèniamin, ch'è tan gën. Ah cie misèria! Je muesse entànt stè tlŏ böl sëul sulënt y zënza mutŏns!

2. I frèdes̄ à inō abù fertuna y ie ruvèi tell'Ègittŏ. Canche Us̄ōpp à udù si fra plu gëun, àl cumandà a si gran fant de cesa y à ditt: „Mëina ite ch's̄ta gënt, ëi dëssa unì a marënda cu mè!" L gran fant de cësa à fatt, s̄che l i fōva cumandà. Pō àl encie menà Simeŏn pr'ad ëi.

Prës̄ dō ie unì Us̄öpp. I frèdes̄ s'à enchinà giù a tiërra y i à cunsegnà i dŏni. Us̄öpp i à pō saludèi drëtt da amic y à damandà: „Viv pa mō vōs̄ vödl père? Iel pa sane y entŏn?"

I frèdes̄ à res̄pendù: „Nōs̄ père, ti fant, viv mo y ie sane y entŏn."

Canche Us̄öpp à udù Bèniamin, àl ditt: „Ie pa chës̄ vōs̄ fra plu gëun? Iddie te bènedës̄s̄e mi fi!" Y debōta se n'ie Us̄öpp git ōra y à s̄cumencià a bradlè, pervia che l cuer i giva per sëura a udëi si pitl fra.

Pō s'à Usöpp lavà giù l mus, ie inō unì ite y à ditt: „Purtēde su da maiē!“ Pra mëisa pō ie i frèdes̄ unii sentèi ḡiù ugnùn dō si ètà. De chēs̄ se faḡiōvi drētt murueia. Ëi maiōva y buvōva y fōva de bōna ueia.

19. Usöpp mëtt mō en iëde si frèdes̄ a prōva y se dà da cunës̄er.

1. Us̄öpp ullōva udēi, s̄e si frèdes̄ s'ōva cunverti. Davia de chēl dis̄el dō marēnda a si gran fant: „Emplenēs̄ si sač cun blava y mëtt i grōs̄s̄ a ugnùn te si sac! Tel sac del plu ḡëun mëtt encie ite mi cŏppa d'arḡēnt.“ Ens̄ì àl fatt y i frèdes̄ se n'ie inō ḡits̄. Canche i fōva dedōra da zittà, à ditt Us̄öpp a si gran fant: „Vai dō a chis̄ uemes y dì: Ciuldì ëisa rubà la cŏppa de mi segnëur? Tlŏ n'ëisa fatt na granda!“

L gran fant à abinà i frèdes̄ y à ditt ad ëi, s̄che Us̄öpp i ōva cumandà. Ëi à res̄pendù: „Cie? Nëus dŏn avëi rubà ōra de cësa de ti segnëur arḡēnt ŏ ōr! Pra chēl, che vēn giattèda la cŏppa, chēl dēssa murì y nëus dutts̄ ullŏn vös̄ter ti fants̄!“ L gran fant d'Us̄öpp à crì ōra i sač y ie ruvà pralla cŏppa tel sac de Bèniamìn. Dal gran s̄pavēnt à i frèdes̄ žēn zarà si guants̄ y ie dats̄ ëuta te zittà.

2. Canche ie ie ruvèi pra Us̄öpp, s'ài dutts̄ cants s̄nudlà ḡiù dant ad ēl via per tiērra. Us̄öpp à pō ditt ad ëi: „Ciuldì ëissa fatt chēs̄?“

Giuda à pō res̄pendù: „Iddie à cas̄tigà en nëus en delittŏ, davia de chēl se en suzzödl na tela. Ciēla nëus dutts̄ ullŏn vös̄ter ti fants̄!“

Us̄öpp à res̄pendù: „Chel che à rubà mi cŏppa, dēssa vös̄ter mi fant. Vŏ autri ḡivene da vōs̄ père!“

Žēn ie pō unì Giuda plu da us̄im y à ditt: „Je è ditt de s̄tè bŏn per l mut. S̄e daḡiŏn ëuta zēnza d'ēl, pō bēn, pō mettŏnse bēn l père sŏttiērra dalla gran nmieia. Per chēs̄ uei je s̄tè tlŏ a te servì empö de Bèniamìn. Ma las̄s̄a ḡi l mut a cësa cun si frèdes̄.“

3. Žēn n'ie plu Us̄öpp s̄ta bŏn de se tenì. L ie rumpì ōra cul bradlè y à ditt: „Je sŏn Us̄öpp! Viv pa mō mi père?“ Dalla gran s̄perdùda ne fōva si frèdes̄ bŏni de dì na parōla. Ma Üs̄öpp à rus̄nà drētt d'amic cun ëi y à ditt: „Unide ca da mè! Je sŏn Us̄öpp, vōs̄ fra, che vŏ àise vendù a tèi dell'Ègittŏ. Nŏ ve temēde! Iddie à

ullù, che je rùve tlŏ y che i me mëtte su a cumandè sëura dutt l'Ègittō.

Gide debōta da mi père y menēle ca tlŏ da mè! Je ue l manteni, pervia che l tēmp dalla fam durerà mō cin anni.“

Žēn à pō Usōpp abbraccià Bèniamìn y bradlōva. Pō àl bussà dutts cants si frèdes y bradlōva. Žēn per mō s'à si frèdes enfidà a rusnè cun ēl.

Usōpp i à dat pèa a si frèdes calèsses y i à dunà trueppa cōses. Dànche i pōie via, i àl pō mō ditt: „Ne ve zanchēde pa sun strèda!“

20. Giacŏbè va tell' Ègittŏ.

Canche i frèdes ie ruvèi a cësa, ài svaià a encŏntra al père: „Usōpp, ti fi, viv y ie patrŏn sëura dutt l'Ègittŏ.“ Giacŏbè ne i cherdōva nia. Pō i ài cuntà dutt cant y i à mustrà la calèsses del rë y la rōba, che l i ōva dunà. Žēn dis Giacŏbè: „Basta che mi fi Usōpp viv mŏ! Je ue mō gi all' udëi, dànche mōre.“ Y Giacŏbè se n'ie pià via cun dutt chēl, che l ōva.

Giuda ie git dan ōra y à nunzià a Usōpp, che vēn l père. Debōta ie Usōpp furnà a encŏntra al père. Canche Usōpp à udù si père, iel sautà ōra de calèss, l à pià entëur l cōll y bradlōva adàut dalla legrëzza. Ma l père à ditt a Usōpp: „Žēn uei gēn murì, giacche è mō pudù udëi ti mus.“

Usōpp i à pō dat a si père l pais de Ghèssen per stè illŏ. Ches pais fōva ric de pastùres. Usōpp i manteniva encie de dutt, chēl che i adurvōva.

Canche Giacŏbè ie pō stat mōrt, bradlōva Usōpp dō si père y l à plurà giùt alla lŏngia. Usōpp ie pō mō vivù truepp anni tel-l' Ègitto, pō iel ënche mōrt.

„Bèati ie i mōrts, che mōr tel Segnëur.“ Apŏc. 14, 13.

21. Mŏsè vēn deliberà dalla mōrt.

1. I desendënts de Giacŏbè tell' Ègittŏ ie deventèi en gran pōpul. Giacŏbè ōva giappà da Iddie l'inuem „Israèl“. Davia de chēl si tla-mōva si desendënts mutŏns d'Israèl ŏ Israèlits. Encie „Èbrèi“ i digiōvun.

Entànt ie unì en' auter rë tell' Ègittō. Chës trattōva mèl i Israèlits y i sfurzōva a fè lëures de gran fadia. Da dedō à pō cumandà l rë

a chëi dell' Ègittŏ y à ditt: „Traḡëde dutts̄ cants̄ i mutŏns, che nas̄ pra i Israèlits̄ te ruf!“

2. L fōva pō nas̄ù pra i Israèlits̄ en drë blōt pitl mut. Per la gran föde y dal gran bŏn, che i ullōva, l à i genitŏri tenì as̄chendù trëi mëns̄ alla lŏngia. Ma plu giùt ne pudōvi l tenì as̄chendù. Davia de chël à si ŏma tëut na pitla cës̄ta de ruetes y ti à dat ḡiù largià y rès̄a; pō à la mettù ite l pitl mut y à las̄s̄à ḡiù la cës̄ta sun ëur de ruf, ulà che chers̄ōva la canna. La sōr de Mŏs̄è s̄taḡiōva da lŏnč y mettōva vèrda per udëi, cō che la ḡirà cun ches̄ pitl mut.

Chel böl Die à pō las̄s̄à prō, che la fia de Faraŏn unisse ḡiù dlŏngia ruf. La à udù ch's̄ta cës̄ta y à cumandà, che una de si fanciölles vède a la tō. Canche les à abù giauri la cës̄ta, à les udù la ite en pitl mut, che bradlōva. La fia de Faraŏn s'à menà piccià de ches̄ pitl y à ditt: „Chës̄ ie de segùr un de chi pitli mutŏns di Èbrèi!“

La sōr de ches̄ pitl mut s'à fatt da us̄im alla fia del rë y à ditt: „Dëssi pa ḡì a cherdè en' ŏma èbrèa, acciōcche la tire su ches̄ pitl?“

La fia del rë à res̄pendù: „Si, mè va!“ — Dutt cuntënta sauta ch's̄ta muta a dō si ŏma. La fia de Faraŏn à pō ditt all'ŏma de ches̄ pitl: „Tue ches̄ pitl mut y tiremel su! Ue pa bën te dè paiamënt per chël!“

L'ŏma à tëut ches̄ pitl mut y l à tratt su. Canche ches̄ pitl fōva maḡer, l à la purtà dalla fia de Faraŏn. Chës̄ta pō à tëut su l mut per si fi y à ditt: „L dëssa avëi inuem Mŏs̄è, pervia che je l è tratt ōra dell' èga.“

22. Mŏs̄è muessa mucciè y vën tlamà da Iddie a deliberè si popul.

1. Enchina che Mŏs̄è ie deventà en uem, iel fŏr s̄ta pra la fia de Faraŏn, che s'ōva tëut sëura d'ël. Ma a Mŏs̄è i ḡiva la misèria de si pōpul a cuer y ël n'ullōva plu vös̄ter per plu giùt mut della fia del rë. Ël ie ḡit dai Israèlits̄ y s'à drëtt tëut sëura d'ëi. Per chës̄ta gaus̄a ullōva Faraŏn l cri su per l mazzè. Ma Mŏs̄è se n'ie muccià. L ie ruvà t'i pais̄es de Madian da en pröve, che ōva inuem Jètrŏ. Carant' anni alla lŏngia à Mŏs̄è vardà la bies̄es de Jètrŏ.

En dì à pō Mŏšè menà la biešes bën debō inite tel desèrtŏ. Illŏ i ie cumparì chel bŏl Die te na siena da špinacciàns, che vardōva. Mŏšè udōva, che la siena da špinacciàns vardōva y vardōva y ne brugiōva empō nŏ giù de fin. Ël se fagiōva na gran marueia y ie git via dlŏngia. Chel bŏl Die à pō švaià per mŏz: „N' uni plu da ušim! Tirete ōra i ciauzèi da ti pieš, pervia che cheš luec ie tiërra santa. Je sŏn l Die de ti pèreš, ! Die d' Abràmŏ, d' Isàc y de Giacŏbè.“ Žën s' à Mŏšè curì l mus y ne s' enfidōva plu nia a cialè su a chel bŏl Die.

Ma Iddie à ditt: „Je è udù la misèria de mi pōpul tell' Ègittŏ y l è encie audì švaiàn. Je ue l deliberè ōra dla mans de chëi d' Ègittŏ y l menè demŏz t' i paišes de Canaan. Y tè te uei mandè da Faraŏn. Tu dësses menè demŏz mi pōpul ōra dell' Ègittŏ. Je sarŏn cun tè.“

2. Mŏšè à rešpendù: „Ma i fions d'Israèl ne me cherderà pa nia. Ëi dirà: Chel bŏl Die ne t' ie cumparì nŏ!“ — Pō à ditt Iddie a Mŏšè: „Tue ti fušt y tirel via per tiërra!“ Mŏšè à fatt enšila. Pō iel deventà ōra del fušt na bŏca y Mŏšè se n'ie muccià dal špavënt. Ma chel bŏl Die à ditt: „Štënd ōra ti man y pŏa la bŏca!“ Mŏšè à fatt šenšila y la bŏca ie inō deventèda fušt. Pō à ditt chel bŏl Die: „Chëš miracul fè encie dant ai Israèlitš, pō crëi pa bën, pō.“

Dō prō ie git Mŏšè tell' Ègittŏ. Per cumandŏ de Die i ie unì a encŏntra si fra Arŏn. Ëi ie gitš de briëda y à abinà adùm l pōpul d'Israèl. Arŏn i špigōva al pōpul, cie che chel bŏl Die ōva rušnà a Mŏšè. Mŏšè fagiōva cun si fušt i miraculi. Y l pōpul cherdōva y adurōva chel bŏl Die.

23. Iddie lašša unì dieš pëines sëura l' Ègittŏ.

Žën ie gitš Mŏšè y Arŏn dant a Faraŏn y à rušnà: „Enšila regiŏna l Segnëur, l Die d'Israèl: Lašša gi mi pōpul ōra de chiš paišes!“ Faraŏn à rešpendù: „Chi ie pa l segnëur, a chël che je i dësse šcutè su? Je ne lašše pa gi l pōpul, je.“. Arŏn à žën tratt si fušt via per mešpies y ōra del fušt iel deventà na bŏca. Faraŏn s' à šperdù, ma si cuer ie reštà uštinà.

Žën à pō Iddie laššà unì dieš pëines sëura Faraŏn l y' Ègittŏ, una plu terribla dell' autra.

Dutta l' èghes ie deventèdes sanc. I pēs̄ cherpōva y l ruf à s̄cumencià a puzzè. Faraŏn ne s' à nia cunverti.

Dō sött dis à Arŏn s̄tendù ōra la man sēura l' èghes d'Ègittŏ. Pō iel unì ōra crōts̄, tants̄ che i curiva dutts̄ i pais̄es. I ḡiva te cēsa, te fēur da pan, sulla s̄pēis̄es y encie tel liett. Žēn à Faraŏn fatt cherdè Mŏs̄è y Arŏn y à ditt ad ēi: „Priēde Iddie, che l tōlle demöz chis̄ crōts̄, pō uei lass̄è ḡi l pōpul a fè sacrifizi al Segnēur.“ Mŏs̄è à fatt chēs̄, i crōts̄ se n' ie ḡits̄, ma l cuer de Faraŏn ie inŏ res̄ta us̄tinà.

Dō i crōts̄ iel pō unì en grumŏn de mus̄tlŏns, che s̄accōva la ḡēnt y i bes̄tiàm. — Canche se n' ie s̄tats̄ ḡits̄ i mus̄tlŏns, iel inō unì en grumŏn de mŏs̄es, che dutts̄ i pais̄es d' Ègittŏ y dutta la cēses fōva plēines.

Pō ie unida la pèst. Dutt l bes̄tiàm de chēi dell' Ègittŏ cherpōva. Pō iel rŏtt'ōra na burta malattia. La ḡēnt y l bes̄tiàm giappōva la dlavèa fŏs̄a y univa plēns de madurēnzes.

Na grandis̄s̄ima tampōs̄ta à battù dutt en tōč: La iērbes y la plantes.

Pō à purtà en vēnt, che bruḡiōva da sēnn, en sann de saiŏč zēnza fin. Chis̄ sautōva te dutts̄ i pais̄es encantēur y maggiōva su dutt cant, chēl che la tampōs̄ta ōva avanzà.

Pō iel deventà en s̄cur ŏrrìbilè, ens̄i che trēi dis alla lŏngia n'à pudù degùn dell'Ègittŏ ḡi da en luec all'auter. Ma ulà che s̄taḡiōva i Israèlits̄, illŏ fōvel linēus.

Ma l cuer de Faraŏn ie res̄ta us̄tinà. Ël n'ullōva fè al sēnn al cumandŏ de Die. Pō à rus̄nà Mŏs̄è a Faraŏn y à ditt: „Te una nuett murirà pra chēi dell'Ègitto ùgni primŏgènitura.“

24. I Israèlits̄ mazza l'agnell pas̄quàlè y se en va ōra dell' Ègittŏ.

Mŏs̄è y Arŏn à abinà l pōpul d'Israèl adùm y à ditt: „Ens̄ila cumanda l Segnēur: Ai cattōrdes̄ de ches̄ mēns dēssa ùgni patrŏn de cēsa sulla sēira mazzè en agnell zēnza defŏtt, ma l ciēle de n'ì rumpì degùn ōs. Cul sanc dēssel entēnḡer l lim d'us. La prata de ches̄ agnell dēssi maič a s̄lùne mō en chēlla sēira y leprō pan nia da levà[1].

[1] pan fatt zēnza levà.

Pervia che en cla nuett uei je fè passè mi angiul per l'Ègittŏ a mazzè ùgni primŏgènitura de chëi dell'Ègittŏ. Ma ulà che je uderè l sanc sun vōšta cësa, passerëi via."

La sëira de i cattordeš ie unìda y i Israèlitš à fatt, šche Iddie ōva cumandà. Da mösa nuett à Iddie mazzà ùgni primŏgènitura d' Ègittŏ dal primŏgènitŏ de Faraŏn enfina giù al primŏgènitŏ de chël che va ad ëures, encie ùgni primŏgènitura del beštiam.

Te dutt l'Ègittŏ fagiōvi en gran lamentamënt; giacche ne fōva iniŏ na cësa, ulà che ne fŏssa štat en mōrt. Mō de nuett à Faraŏn fatt cherdè Mŏšè y Arŏn y à ditt ad ëi: „Givene pu mè, givene, cun dutt vōš pōpul y benedime!"

Žën pŏ ie i Israèlitš muetš a se en gi cun dutta canta si rōba. Y Mŏšè à ditt ad ëi: „Chëš dì dëise vŏ tenì fōšta da generaziŏn en generaziŏn."

25. I Israèlitš passa per l mèr cueciun.

1. Iddie enštëss i muštröva la strèda ai Israèlitš. Ël giva dan ōra te na culŏnna de nibles. Via per l dì fōvla šcura, ma de nuett lunōvla šche fuec. Enšila ie i Israèlitš ruvèi enchina pral mèr cueciun.

Ma a Faraŏn i muiŏvla žën, che l ōva laššà gi i Israèlitš. L ti ie furnà dō cun carrözzes da gi tella viërra, cun uemes a ciavàll y cun duttš si saudèies. Sul danter ëures i àl piëi. I Israèlitš se temöva drëtt y cherdōva chel böl Die. Ma Mŏšè à ditt: „Nŏ ve temëde! L Sègnëur batterà per vŏ."

Èccŏ, la culŏnna de nibles s' à arlevà žën y te en iëde iela arsida giù danter i Israèlitš y chëi dell' Ègittŏ. Da pèrt de chëi dell' Ègittŏ fōvla tan šcura, che i ne pudōva nia ruvè da ušim ai Israèlitš. Ma da pèrt dè i Israèlitš lunōvla la nuett. Per cumandŏ de Die à pō Mŏšè tenì ōra si fušt sëura l mèr via. L'ègа s'à šparlì y štagiōva da dutta dŏi pèrtes šche na murèda. En vënt bŏn ciaut à debōla suià su l fŏnz del mèr y i Israèlitš giva a pō böl a sut a möz l mèr ōra.

2. Da dumàn ì ie Faraŏn sautà dō ai Israèlitš cun si saudèies, ënche a möz l mèr ōra. T'en iëde àl žën šcumencià a uni giù sun ëi tarlüies y tëuneš ōra della culŏnna de nibles y chel böl Die à ditt a Mŏšè: „Štënd ōra ti man sëura l mèr via!" Mŏšè à fatt enšila. Y l'ŏndes del mèr, che fagiōva la murèdes, tŏrna ite cu na drëtta fuera da man drëtta y da man ciancia y cuer ite la carrözzes, chëi che

fōva a ciavàll y dutts̄ i saudèies de Faraŏn. Nianca un ne en iel res̄tà en vita.

Ens̄ila à chel bōl Die deliberà l pōpul d' Israèl dalla mans de chëi d' Ègittŏ. L pōpul temōva Iddie y i cherdōva ad ël y a si fant Mŏs̄è.

26. I miraculi tel desèrtŏ.

Dal mèr cueciun ie i Israèlits̄ gits̄ inànt y ie ruvèi tel desèrtŏ. Illŏ ne n'ōvi plu nō ciërn nŏ pan da maië. Davia de chël fōvi mèlcuntënts̄ y bruntlōva. Ma chel bōl Die à ditt: „Da sëira maierëis ciërn y da dumàn ve maierëis pas̄sùi de pan."

Èccŏ da sëira g̃iulōvel a dallèrc en grumŏn de cattŏres. I s' à las̄sà g̃iù via per tiërra, che en pudōva saurì i pië. Da dumàn pō fōva l desèrtŏ curì cun de pitli graniei blanč s̄che la bruma. A ches̄ pan i dig̃iōvi manna. La sëur de ches̄ pan fōva dëucia s̄che pan duncà tella miel. Cun ches̄ pan à chel bōl Die mantenì i Israèlits̄ carant' anni alla lŏngia, enchìna che i ie ruvèi te Canaan.

Curt tëmp dō ches̄ miracul fōva i Israèlits̄ ruvèi te en' autra pèrt del desèrtŏ. Illŏ n' ōvi degùn' èga. I bruntlōva cun Mŏs̄è. Ma chel bōl Die à ditt a Mŏs̄è: „Tue ti fus̄t tella man, va sul mŏnt d' Òrèb y pëtta tel crëp, pō uniràl ōra èga." Mŏs̄è à fatt ens̄ila. Te chël mumënt che l à abù pettà tel crëp, iel nas̄ù na gran funtàna d' èga, ens̄ì che la g̃ënt y l bes̄tiàm se en pudōva bōver assè.

27. Iddie dà i dies̄ cumandamënts̄ sul mŏnt de Sinai.

Al s̄cumenciamënt del tèrzŏ mëns ie i Israèlits̄ ruvèi pral mŏnt de Sinai. Illŏ pō ài mettù su i „tabernaculi".[1] Ma Mŏs̄è ie g̃it su sul mŏnt y chel bōl Die à ditt ad ël: „Va g̃iù y cumandi che i dëssa encuei y dumàn se santifichè, che ëi dëssa se lavè si guànt y se eng̃enië per l tèrzō dì. Y canche sŏna la pŏsaunes, pō dëssa l pōpul se fè da us̄ìm dal mŏnt." Mŏs̄è à fatt, s̄che chel bōl Die i à cumandà.

La dumàn del tèrzŏ dì ie unìda. Èccŏ pō àl s̄cumencià a tëunè y a tarluič. Na nibla dutt fōs̄s̄a curìva l mŏnt de Sinai y dutt l mŏnt cialōva ōra da fè tëma: L tremōva, l fumōva y vardōva. La pŏsaunes sunōva da sënn y si sŏnn chers̄ōva fŏr plu y plu. L pōpul fōva plën de s̄pavënt y se temōva drëtt.

[1] „Tabernaculi" fōva tèl pitla ciasŏttes curides dutt entëur cun drap.

Pō à Mōs̄e menà l pōpul a pö del mŏnt. Žën à pō Iddie rus̄nà da möz l fuec ōra y à ditt:

1. „Je sŏn l Segnëur, ti Die. Tu ne dësses avëi degùn autri dieies dlŏngia mè. Tu ne dësses te fè degùna s̄tatua ziplèda per l' adurè.

2. Nŏ nŏminè l inuem de Die, ti Segnëur, zënza bugën.

3. Recōrdete de santifichè l dì de Sada.

4. Ŏnŏra ti père y ti ŏma, acciōcche la te vède bën y che te vives giùt sulla tiërra.

5. Nŏ mazzè!

6. Nŏ cumëtter adultèriŏ!

7. Nŏ rubè!

8. Nŏ dè tes̄temōniŏ fauz cŏntra ti prōs̄simŏ!

9. Nŏ des̄idrè la cēsa de ti prōs̄simo, nŏ si ciamp, nŏ si fant, nŏ si fanciŏlla, nŏ si bō, nŏ si mus̄àt, nŏ vèl autra cōsa, che ie sìa!“

Plën de s̄pavënt digiōva l pōpul: „Dutt ullŏnse fè, cie che l Segnëur à ditt.“

Pō ie Mōs̄è inō git su sul mŏnt y ie res̄tà lassù caranta dis y caranta nuettes. Ël ne maiōva nŏ pan nŏ buvōva èga. Chel böl Die i à pō dat dŏi tŏfles de sass, sun chëlles che l dëit de Die ōva s̄cri su i dies̄ cumandamënts̄.

28. I Israèlits̄ tella tiërra empermettùda. I pōpuli pagàns.

Dō carant' anni ie ruvèi i Israèlits̄ tella tiërra empermettùda, che se tlamōva Canaan. Tlŏ vivōvi y frabicōva zittèies y pais̄es. Si mas̄ra zittà fōva Gèrusalèm. Illŏ à l rë Salamŏn frabicà en bellis̄simŏ tèmpiŏ. Te ches̄ tèmpiŏ fōvel l santuario[1] y l santis̄simŏ.[2] Tel santuariŏ fagiōva i prōves̄ dō l ŏrdinè, che la i tuccōva, i sacrifizi.

Plu tèrd i digiōvun ai Israèlits̄ encie Giudieres. Ëi fōva l' unicŏ pōpul sulla tiërra, che cherdōva al vöre Die. Dutts̄ cants̄ i autri pōpuli fōva pagàns ŏ fants dei dieies fauč. Ei adurōva dieies fauč y menōva na vita plëina de vizi. Ma encie na gran misèria fōvel prai pōpuli pagàns.

I Giudieres cherdōva bën al vöre Die, ma mènadrë pucè d'ëi

[1] L santuariŏ fōva una pèrt.

[2] L santissimo l' autra pèrt del tèmpiŏ.

usservǫva i cumandamënts de Die. La masra pért ne temǫva plu nia chel bël Die; ëi cumettǫva piccëi cóntra Iddie y ne se èmendǫva nia.[1]

Sëura dutt l mónd fovel dunquè piccià y misèria. La gënt ne fova plu bǫna de se ginde a sè enstëssa. Pǫ s'à pa Iddie menà piccià y à mandà si unico fi dal ciel en tiërra per salvè i uǫmini.

[1] Ëi ne se cunvertiva nia.

fōva a ciavàll y dutts̄ i saudèies de Faraŏn. Nianca un ne en iel res̄tà en vita.

Ens̄ila à chel böl Die deliberà l pōpul d' Israèl dalla mans de chëi d' Ègittŏ. L pōpul temōva Iddie y i cherdōva ad ël y a si fant Mŏs̄è.

26. I miraculi tel desèrtŏ.

Dal mèr cueciun ie i Israèlits̄ gits̄ inànt y ie ruvèi tel desèrtŏ. Illŏ ne n'ōvi plu nō ciërn nŏ pan da maië. Davia de chël fōvi mèlcuntënts̄ y bruntlōva. Ma chel böl Die à ditt: „Da sëira maierëis ciërn y da dumàn ve maierëis pas̄sùi de pan."

Èccŏ da sëira ḡiulōvel a dallèrc en grumŏn de cattŏres. I s' à las̄sà ḡiù via per tiërra, che en pudōva saurì i pië. Da dumàn pō fōva l desèrtŏ curì cun de pitli graniei blanč s̄che la bruma. A ches̄ pan i diḡiōvi manna. La sëur de ches̄ pan fōva dëucia s̄che pan duncà tella miel. Cun ches̄ pan à chel böl Die mantenì i Israèlits̄ carant' anni alla lŏngia, enchìna che i ie ruvèi te Canaan.

Curt tëmp dō ches̄ miracul fōva i Israèlits̄ ruvèi te en' autra pèrt del desèrtŏ. Illŏ n' ōvi degùn' èga. I bruntlōva cun Mŏs̄è. Ma chel böl Die à ditt a Mŏs̄è: „Tue ti fus̄t tella man, va sul mŏnt d' Ŏrèb y pëtta tel crëp, pō uniràl ōra èga." Mŏs̄è à fatt ens̄ila. Te chël mumënt che l à abù pettà tel crëp, iel nas̄ù na gran funtàna d' èga. ens̄ì che la ḡënt y l bes̄tiàm se en pudōva böver assè.

27. Iddie dà i dies̄ cumandamënts̄ sul mŏnt de Sinai.

Al s̄cumenciamënt del tèrzŏ mëns ie i Israèlits̄ ruvèi pral mŏnt de Sinai. Illŏ pō ài mettù su i „tabernaculi".[1] Ma Mŏs̄è ie ḡit su sul mŏnt y chel böl Die à ditt ad ël: „Va ḡiù y cumandi che i dëssa encuei y dumàn se santifichè, che ëi dëssa se lavè si guànt y se enḡenië per l tèrzō dì. Y canche sŏna la pŏsaunes, pō dëssa l pōpul se fè da us̄ìm dal mŏnt." Mŏs̄è à fatt, s̄che chel böl Die i à cumandà.

La dumàn del tèrzŏ dì ie unìda. Èccŏ pō àl s̄cumencià a tëunè y a tarluië. Na nibla dutt fŏs̄sa curìva l mŏnt de Sinai y dutt l mŏnt cialōva ōra da fè tëma: L tremōva, l fumōva y vardōva. La pŏsaunes sunōva da sënn y si sŏnn chers̄ōva fŏr plu y plu. L pōpul fōva plën de s̄pavënt y se temōva drëtt.

[1] „Tabernaculi" fōva tèl pitla ciasŏttes curides dutt entëur cun drap.

Pō à Mōs̄e menà l pōpul a pö del mŏnt. Žĕn à pō Iddie rus̄nà da möz l fuec ōra y à ditt:

1. „Je sŏn l Segnĕur, ti Die. Tu ne dësses avëi degùn autri dieies̄ dlŏngia mė. Tu ne dësses te fè degùna s̄tatua ziplèda per l' adurė.

2. Nŏ nŏminė l inuem de Die, ti Segnĕur, zĕnza bugĕn.

3. Recŏrdete de santifichė l dì de Sada.

4. Ŏnŏra ti pėre y ti ŏma, acciŏcche la te vède bĕn y che te vives̄ giùt sulla tiërra.

5. Nŏ mazzè!

6. Nŏ cumĕtter adultèriŏ!

7. Nŏ rubè!

8. Nŏ dè tes̄temōniŏ fauz cŏntra ti prōs̄s̄imŏ!

9. Nŏ des̄idrè la cōsa de ti prōs̄s̄imo, nŏ si ciamp, nŏ si fant, nŏ si fanciōlla, nŏ si bō, nŏ si mus̄àt, nŏ vèl autra cōsa, che ie sìa!“

Plĕn de s̄pavĕnt digiōva l pōpul: „Dutt ullŏnse fè, cie che l Segnĕur à ditt.“

Pō ie Mōs̄è inō gìt su sul mŏnt y ie res̄tà lassù caranta dis y caranta nuettes. Ël ne maiōva nŏ pan nŏ buvōva ėga. Chel böl Die i à pō dat dŏi tŏfles de sass, sun chëlles che l dëit de Die ōva s̄cri su i dies̄ cumandamĕnts̄.

28. I Israèlits̄ tella tiërra empermettùda. I pōpuli pagàns.

Do̱ carant' anni ie ruvèi i Israèlits̄ tella tiërra empermettùda, che se tlamo̱va Canaan. Tlŏ vivo̱vi y frabico̱va zittèies y pais̄es. Si mas̄ra zittà fo̱va Gèrusalèm. Illŏ à l rĕ Salamŏn frabicà en bellis̄s̄imŏ tèmpiŏ. Te ches̄ tèmpiŏ fo̱vel l santuario[1] y l santis̄s̄imŏ.[2] Tel santuariŏ fagio̱va i prōves̄ do̱ l ŏrdinė, che la i tucco̱va, i sacrifizi.

Plu tèrd i digio̱vun ai Israèlits̄ encie Giudieres. Ëi fo̱va l' unicŏ po̱pul sulla tiërra, che cherdo̱va al vōre Die. Dutts̄ cants̄ i autri po̱puli fōva pagàns ŏ fants dei dieies fauĕ. Ei aduro̱va dieies fauĕ y meno̱va na vita plĕina de vizi. Ma encie na gran misèria fo̱vel prai po̱puli pagàns.

I Giudieres cherdo̱va bĕn al vōre Die, ma mènadrĕ pucĕ d' ëi

[1] L santuariŏ fōva una pèrt.
[2] L santissimo l' autra pèrt del tèmpiŏ.

usservọva i cumandamënts de Die. La mašra pèrt ne temọva plu nia chel böl Die; ëi cumettọva piccëi cöntra Iddie y ne se èmendọva nia.[1]

Sëura dutt l mónd fovel dunquè picciä y misèria. La gënt ne fova plu bọna de se gindè a sè enstëssa. Po s'à pa Iddie menà picciä y à mandà si unico fi dal ciel en tiërra per salvè i uomini.

[1] Ëi ne se cunvertiva nia.